

wordt door de
kt.
angewozen le
dingen gezegd
zijn.
te lijnen soms
en ons de vrij

deze brochure
ertolkt zij niet
gedachtensoort

wat er in het
n getal is, kan
jongere Rth

ingstelling niet

ik dit schrijft
in volen gang
Osten geboorte
dienen ter ver
inschman door
apbt aan het

g In Frankrijk

voor zich legt
d zulk een in
en.

er veel meer
touwladder te
of een ploeg
hanteeren, met

en kleermakers
a draaglijk pak
oeren uit Bre
dien, zou men
te ontwikkelen

uitging, in zijn
ische persoon
te spreiden,
iben, getuigen

lossing in zijn
digs, niets uit
lie altijd staten
of droomerigs

peelschen durf
schap ongedig
issa feitenma
er is hij nood

ar naar schoon
eien, maar zijn
ouse cabins en
t

boek over „Het
and en herucht

als David Eri
or zijn zwaren
hi trok, bracht
en roer.

eld.

het landschap
milieu waarin
istus' persoon
een man van
tema van zijn

gekozen, met
Door zijn aan
terd hij echter

Hein, die van
ugden als eer
bezitten, als
schoonheid van

stierf.

Christus (het
d, wondde
ied voor Jesus

den.

alleen in zijn
k in zijn aan

droeg hij niet
schrikken, zijn

artikel om zijn
roomheid ver

van religieuze
opstandeling
eet bekomen
lachtenis niet

ijn talen, kan
heeft gekrenkt
onzen Heiland

k tot waardes

Wij blijven hem beschouwen als één, die den
Zoon Gods andermaal heeft gekruist.

Wanneer hij nog leefde, zouden we op hem toe-
passen de Johannische vermaning: ontvang hem
niet in uw huis en zeg tot hem niet: wees ge-
groet.

Zijn dood brengt daarin geen verandering.

Onze gansche ziel komt in opstand tegen het
werk, dat hij naliet.

Wij doen dan ook niet mede aan de mode van
onzen tijd om zoo iemand merkwaardig en inte-
ressant te vinden.

Onze verdraagzaamheid kan ons nooit ontnemen
onzen weerzin tegen den man, die onzen Heere
en Meester zoo gruwelijk heeft beleedigd.

In dit opzicht willen wij er niets van hooren,
dat tijd slijt.

— Staatscommissie voor het Hooger Onderwijs.

Met genoegen begroeten wij de instelling van
een Staatscommissie voor het Hooger Onderwijs.
Haar taak is na te gaan, of, en zoo ja, door
welke wettelijke en andere maatregelen:

1o. kostenbesparing op het openbaar hooger
onderwijs kan worden verkregen zonder dat het
peil van dit onderwijs in het algemeen wordt ver-
laagd, en

2o. de verhouding tusschen het openbaar en bij-
zonder hooger onderwijs nader kan worden ge-
regeld, zoodat het bijzonder universitair onderwijs
zich naar zijn aard beter zal kunnen ontwikkelen
dan op dit oogenblik het geval is.

De samenstelling van deze commissie blijkt ons
niet ongelukkig.

Rechts is er met een gelijk getal als links en
dan in verschillende nuances in vertegenwoordigd.

Mocht de instelling der Commissie de eerste stap
blijken op den weg, die tot vrije ontplooiing van
het Bijzonder Hooger Onderwijs leidt.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Socialisatie of Bedrijfsorganisatie.

XII.

De eigendom.

Een aanvang is gemaakt met het onderzoek
naar de Schriftgegevens omtrent den eigendom.
Wij vonden in Gen. 1 en 2, dat a, de eigendom
moet afgeleid uit de schepping van den mensch
naar Gods beeld; b, dat het woen van den
eigendom bestaat in heerschappij; en c, dat
God de absolute eigenaar en de mensch slechts
rentmeester is. — en voorts in Israël: a, dat
de eigendom een reijgus karakter draagt, en
b, wortelt in de geslachten.

In het vorige artikel is uiteengezet, dat het bezit
in Israël zeer zeker niet een communaal bezit was,
zooals het socialisatie-ideaal wil, doch ook, dat
deze particuliere eigendom een bijzonder karakter
droeg. Het is geen individualistisch bezit, zooals
wij het kennen, doch de bezitter is de familie of
het geslacht, en reeds door deze communale regeling
heeft de Heere den privaten eigendom begrensd
en geknot. En waarom heeft God dat gedaan? Dr
van R. s. a., die hiervan uitgaat, dat het privaat
bezit een gevolg is van de zonde, en dus in het
paradijs alleen van heilig communisme willen weten,
beweren, dat in Israël iets van dien oorspronke-
lijken paradijs-toestand terugkeert. Waar dit volk
's Heeren uitverkoren volk is, en in zijn midden,
zij het dan typisch, het herstel gegeven wordt van
hetgeen door de zonde is verloren gegaan, moet
dat herstel, die vernieuwing zich ook openbaren
op het maatschappelijk terrein, en ziet ge in het
betrekkelijk communisme, dat, gelijk straks nog
nader blikken zal, Israël's bezitsregeling kenmerkt,
een herinnering aan het verloren, en een profetie
van het toekomstig paradijs. In deze beschouwing
ligt een waarheid, die ik liever anders formuleer.
M.i. (en ik kom daarop later terug), is in den
staat der rechtsheden niet enkel communaal bezit,
doch de harmonie, het evenwicht tusschen het pri-
vate en het communale, zooals die harmonie ook
ten volle op de nieuwe aarde zal weerkeren. En
ziet nu, dat evenwicht herstelt de Heere tot op
zekere hoogte onder Zijn volk. Hij heeft den privaten
eigendom niet op, om er alleen het gemeenschap-
pelijk bezit voor in de plaats te stellen, doch Hij
zorgt er voor, dat het individueele zich niet zoo
versterpen kan, dat het tot een misstand wordt,
die den socialen vrede verstoort.

Dat doet de Heere op onderscheiden wijze.

Hij geeft eerst aan het volk het Sabbatjaar.

Niet alleen moet elke week de sabbat gevierd,
doch ook om de zeven jaar moet de bodem een
rustjaar hebben, waarin de arbeid op veld en
akker gestaakt werd. „Zes jaren, zoo beveelt de
Heere, zult gij uw akker zaaien, en zes jaar uw
wijngaard besnoeien, en de inkomst daarvan in-
zamelen; doch in het zevende jaar zal voor het
land een sabbat der rust zijn, een sabbat den Heere;
uw akker zult gij niet bezaaien, en uw wijngaard
niet besnoeien. Wat vanzelf van uw oogst zal ge-
wassen zijn, zult gij niet inoogsten, en de druiven
uwer afzondering zult gij niet afsnijden; het zal een
jaar der rust voor het land zijn. En de inkomst
van den sabbat des lands zal voor u tot spijsje

zijn, voor u, en voor uw knecht, en voor uw dienst-
maagd, en voor uw daglooner, en voor uw bij-
woners, die bij u als vreemdelingen verkeerden;
mitsgaders voor uw vee, en voor het gedierte, dat
in uw land is, zal al de inkomst daarvan tot
spijsje zijn” (Levit. 25:3—7). Hieruit blijkt drieër-
lei. In de eerste plaats moest het land een rustjaar
ter eere des Heeren viere, en werd voorkomen,
dat de bodem door onafgebroken gebruik uitge-
geld, en het bezit ongestoord vermeerderd werd.
Ten tweede hield in dat jaar het privaat gebruik
(let er op niet bezit) van akker en wijngaard op,
en werd het particulier recht zoo beperkt, dat alle
arbeid verboden was. En ten derde mocht wat
vanzelf groeide niet geoogst of ingezameld, en dus
door den eigenaar in eigen schuren vergaderd,
maar moest, zoo van het veld weg, gebruikt, en
aan een ieder ten gebruike worden overgelaten. Dit
jaar bracht dus mee, niet een communaal bezit,
maar een communaal gebruik van akker en
wijngaard, en een communisme, dat in niet geringe
mate de uitwassen van den privaten eigendom
tegening.

Dit komt nog sterker uit in het jubeljaar.

De ordinantie daarvan lezen wij in Levit. 25
vers 8—13:

Gij zult u ook tellen zeven jaarweken, zeven-
maal zeven jaren, zoodat de dagen der zeven jaar-
weken u negen en veertig jaar zullen zijn. Daar-
na zult gij in de zevende maand, op den tienden
der maand, de bazuin des geklanks doen doorgaan;
op den verzoendag zult gij de bazuin doen door-
gaan in uw gansche land; en gij zult dat vijfzigste
jaar heiligen, en vrijheid uitroepen in den lande
voor alle zijne inwoners; het zal u een jubeljaar
zijn, en gij zult wederkeren een ieder tot zijne
bezitting en zult wederkeren een ieder tot zijn
geslacht. Dit jubeljaar zal u het vijfzigste jaar zijn;
gij zult niet zaaien, noch inoogsten wat vanzelf
daarin zal gewassen zijn, noch ook de druiven
der afzonderingen in hetzelfde afsnijden; want dat
is het jubeljaar, het zal u heilig zijn; gij zult
uit het veld de inkomst daarvan eten. Op dat
jubeljaar zult gij wederkeren ieder tot zijne be-
zitting.”

Uit deze instelling volgt drieërlei.

In de eerste plaats moest in dit jubeljaar, daar
het het zevende sabbatjaar was, de eisch van deze
laatste instelling gehouden worden. Ten tweede kon
iedere Israëliet, die gedwongen was geweest zich
voor schuld als slaaf te verkoopen, in vrijheid uit-
gaan, (zie verder Lev. 25:40 e.v.), en in de derde
plaats keerde het erfland, dat door achteruitgang
of verkoop in andere handen was overgegaan, tot
den oorspronkelijken erfbezitter terug (vgl. Lev.
25:28, 41; 27; 29). In Num. 36:4 wordt dan ook
van het jubeljaar gesproken, als van het jaar, waarin
de oorspronkelijke harmonieuze verdeling van den
eigendom, gelijk de Heere Zelf bij de inbezit-
neming van Kanaän gegeven heeft, hersteld wordt,
wanneer n.l. de vorsten van Gilead dit bezwaar
inbrengen tegen de toewijzing van de erve van
Zelafad aan zijn dochters: „Als ook de kinderen
Israëls een jubeljaar zullen hebben, zoo zou haar
erfenis toegedaan zijn tot de erfenis van dien stam,
aan welken zij zouden geworden zijn; alzoo zou
haar erfenis van de erfenis van den stam onzer
vaderen afgetrokken worden.” Het jubeljaar was
dus voor de bezitsregeling in Israël van het grootste
gewicht. Het brengt eigenlijk alle bezit weer terug
in de hand des Heeren. Het heft voor een oogen-
blik alle menscheijk eigendomsrecht op. Het maakt
Kanaän in den strikten zin des woords tot een
land Gods, en dan verdeelt de Heere het opnieuw
naar de ordeningen, die Hij eens aan Zijn volk
heeft gegeven. En in deze strenge beperking van
den privaat-eigendom lag onnoemelijk veel zegen
opgesloten. Daardoor werd voorkomen, dat het eene
geslacht verarmde, en het andere zich in weelde
haadde; dat de eene al zijn grond verloor, en de
ander groot grondbezitter werd; dat aan den eenen
kant het pauperisme, en aan de andere zijde het
kapitalisme geboren werd, en al dreigde in een
tusschen twee jubeljaren liggende periode het sociale
evenwicht verstoord te worden, het jubeljaar met
zijn heilig communisme bracht weer herstel, en
de verhoudingen werden door den Heere Zelf weer
in het rechte spoor geleid. Hiermede in nauw ver-
band noem ik even het recht en den plicht tot
lossing, gelijk we dien zoo schoon beschreven
en geïllustreerd vinden in de historie van Ruth,
en het zal meer dan duidelijk zijn, hoe de Heere
gezorgd heeft voor een evenwichtige verdeling van
het bezit.

Dit doet God nog door andere factoren.

Hier is te noemen, wat Israël voor den eeredienst
moet afstaan.

De privaat-eigendom werd ook beperkt door de
tienden en offers, die Gode moesten gegeven, en
waarin de Heere Zijn volk deed gevoelen; alles
is niet van u, maar van Mij. Ook dient met bij-
zonderen nadruk gewezen op de bezitsregeling voor
den stam van Levi. Deze stam had geen eigen
stamgebied, doch bewoonde bepaalde steden in het
midden der andere stammen, die dus van eigen
terrein moesten afstaan aan de knechten des Heeren.
Eveneens gaf de Heere een zekere beperking in de

nalezing op den akker (zie Ruth 2), en in het gebod,
dat ieder volle vrijheid had om in den wijngaard,
of op den akker van den naaste zich aan de
vruchten van veld en wijngaard te goed te doen
(Deut. 23:25 e.v.), en eindelijk waren er nog tal
van bepalingen, die door een zekere communale
regeling, het private begrepsden. Ik denk hier aan
het saamwonen der broeders, waarvan Deut. 25:5
spreekt, en hetwelk wijst op gemeenschappelijk
bezit. Voorts aan de gastvrijheid, die Israël tegen-
over vreemdelingen moest oefenen. In de derde
plaats aan die bepalingen, die zooveel mogelijk
heel het volk, ook zelfs de vreemdelingen deed
deelen in de opbrengst van het land, en de vroege
van den oogst, (Lev. 19:9 e.v.; 23:22; Deut. 16:11,
14; 24:19—22; 26:9), en eindelijk aan de her-
haalde opwekking tot hulpbetoon (Lev. 25:36—38;
Deut. 15:7—11). Nu moet wel worden toegestemd,
dat deze laatste ordinantie enkel zedelijke ver-
plichtingen zijn, wier vervulling van den eigenaar
zelf afhangt, doch in die voorschriften liet de Heere
Zijn volk duidelijk gevoelen, dat het privaat- of
liever het familie-bezit nimmer zoo mocht worden
opgevat, dat de bezitter er mee kon handelen naar
zijn believen. Zelfs aan het particuliere zit een
communale zijde, en God heeft Zijn volk telkens
gepredikt, dat het naar de eenheid en naar het
evenwicht van die beide had te zoeken¹⁾.

Dit laatste is het kenmerk van de Mozaïsche
wetgeving.

Zij is een toonbeeld van evenwichtigheid.

In het Mozaïsch recht, zoo merkt Dr Koffy-
berg terecht op, wordt naast de erkenning der
geestelijk-zedelijke vrijheid van den eenling, deze
ook altoos in organisch verband met de hem om-
sluitende gemeenschapskringen beschouwd. Naast,
zelfs dwingend tegengaan, van overmatigen rijkdom
aan een of ander productiemiddel, wordt er ook
alle zweem in gemeden van dwaze waardeschat-
ting van een bezitloos leven, of wel van een maat-
schappij gegrond op het communaal bezit der pro-
ductiemiddelen²⁾. En daarop valle hier de na-
druk. Beide, en het private en het communale
komen in den Pentateuch tot hun recht. In een
volgend artikel hoop ik hierop nog even terug te
komen, doch het verkregen resultaat leert ons reeds,
dat in Israël niet een entweder-oder, een „of het een
of het ander” gesteld wordt, doch aan beide een
evengroot bestaansrecht wordt toegekend. En waar
we in Israël ontmoeten een, zij het dan schaduw-
achtig, herstel van den paradijs-toestand, kan nu
reeds deze zeer voorloopige conclusie getrokken
worden, dat in den oorspronkelijken staat voor
beide, en voor den privaat-eigendom, en voor het
communale plaats was. Zij sloten elkaar niet uit.
Zij waren beide mogelijk, omdat geen zonde scherpe
begrenzing eischte. Of wij men, in het beeld Gods
ligt en het individueele en het gemeenschappelijke.

K. D.

¹⁾ Van En, n.w. blz. 331—335.

²⁾ Het Mozaïsch recht en zijn huidige sociale betekenissen,
Utrecht 1913, blz. 32.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

XVII.

De wijsbegeerte in dienstknechts- gestalte.

Het ging alles heel natuurlijk, zonder opzet...
Eerst botste het christendom tegen de Griekse
cultuur, zoodat de vonken er afvloegen.

Maar toen kwam een soort onstremgeland
contact met de schoone wijsheid, die de christenen
niet anders dan ten koste van de waarheid konden
verdoemen.

Tegen het heidensch element in de Hellenistische
wijsbegeerte bleef de kerk zich gloeiend verzet-
ten; men schroomde niet in menig opzicht de
Griekse filosofie een uitvinding van den duivel
te noemen; maar in de verdediging en vaststelling
van het leerdogma bediende de kerk zich, zonder
gewetensbezwaar, van de formeele denk-kunst der
Grieken, ja, gelijk we gezien hebben, nam men,
speciaal uit de Stoïsche zedeleer, bewonderde wijs-
geerige ideeën in de christelijke wereld over.

Toen kwam de groote architect, die met behulp
van de veroverde schatten der Griekse bescha-
ving een tempel bouwde.

Het was Aurelius Augustinus (gest. 430), door
Hofer „de grootste christelijke filosoof genoemd”.

Feit is, dat hij het theologische denken van de
middeleeuwen, hetzij door inspiratie, hetzij door
tegenstelling, beheerscht. Ja, welk christelijk den-
ken, ook nu, ontkomt aan zijn suggestie?

Het bekoorlijke in Augustinus is zijn „goddelijk”
kunstenaarschap.

Dit is tegelijk zijn kracht en zijn zwakte.

Bij hem niet het knutselen met Platonische en
Aristoteliansche begrippen, dat men bij de latere
scholastische dogmakweekers zoo dikwijls aantreft.

Het is bij Augustinus een onwillekeurig en ge-
niet gebruik van de wijsgeerige scholing, die hij
doorgemaakt had, om tegenover de ongelooft-
cultuur de christelijke denk-kathedraal te bouwen.

Zoo wat alle toentertijd bestaande wijsgeerige stel-
sels had Augustinus zelf doórléefd. Eerst was hij